

Marijana Trbović Petković, učiteljica u Gornjim Nedeljicama u zapadnoj Srbiji, radoznala je i otvorenog uma. Kada je krajem decembra Vesna Prodanović, generalna direktorka Rio Save, Rio Tintove ćerke firme koja sprovodi projekat Jadar, izjavila je da je njihov predlog o rudniku litijuma privremeno zaustavljen usled 'intenzivne antirudarske i negativne kampanje', mnogi od nas koji su deo te antirudarske kampanje, uključujući i vlasnike zemljišta kao što je Marijana, članica lokalne grupe Ne Damo Jadar, zapitali smo se šta znači 'privremeno zaustavljen', jer u stvari jedino želimo da budu zaustavljeni i da se povuku.

Moja uloga kao koordinatorke decentralizovanog nacionalnog pokreta Marš sa Drine protiv projekta Jadar, jeste ona čuvenog pismošojke. U toku sam sa svime što se dešava na lokalnom nivou, sarađujem sa timom za nacionalnu pravnu strategiju, timom za evropske zakone i institucije, radim na kampanjama u medijima, kulturnim inicijativama, društvenim medijima i još mnogo toga.

Kada sam primetila da evropski mediji izveštavaju o poslednjim potezima kompanije i predsednika Vučića u pozitivnom svetlu, bez obzira na rupe u zakonima koje su dovele do majstorske manipulacije koju sprovode kompanija i Vlada, shvatila sam da zapadni mediji nisu razgovarali ni sa kim od tih ljudi na terenu o tome šta se u stvari događa.

Ako je projekat privremeno zaustavljen, otkuda pritisak na te ljude da prodaju

„Isto je kao što je bilo i do sada. To je vešta manipulacija. Gospođa Prodanović kaže da je projekat pauziran. Ali oni idu od kuće do kuće, ponovo nudeći otkup zemlje. Zovu telefonom i šalju poruke ljudima, nude trice i kućine. Otkuda kompaniji brojevi telefona tih ljudi? Kako znaju koga i gde da kontaktiraju? Ovo je potpuno narušavanje privatnosti“, kaže Marijana.

Ako je projekat privremeno zaustavljen, otkuda pritisak na te ljude da prodaju, upitala je. „Mi iz Ne damo Jadar smo žitelji 17 sela koji ne žele da pregovaraju sa Rio Tintom. Ona sada želi javne konsultacije, ali već su ih imali. Dovedili su lajf koučeve i ženske grupe i organizovali vebinare i slične PR trikove. Sada hoće da urade i više, ali im to neće poleteti“, navodi Marijana Trbović Petković.

U pravu je. Mi aktivisti, stručnjaci i lokalci čekamo javne konsultacije koje će biti deo procesa procene uticaja na životnu sredinu, gde će se zabeležiti primedbe, koje će potom postati deo pravne procedure, obavezne u okviru sprskih i evropskih zakona.

„Gospođa Prodanović konstantno odbija da se pojavi na televiziji sa nekim od nas ili nekim od naših stručnjaka“, dodaje Marijana. Zaista, uprkos brojnim pokušajima sa naše strane da

se učestvuje u televizijskim debatama sa onima koji rade za kompaniju, gospođa Prodanović je nebrojeno puta otkazala pojavljivanje pred kamerama sa našim stručnjacima.

„Može da kaže šta god hoće, Što se nas tiče, slučaj Rio Tinta je zatvoren. Neka pokušaju da dovedu mašineriju i videće šta će se desiti. To je sve što imam da kažem o tome“, kaže Marijana Trbović Petković.

Rio Tinto pod istragom zbog kršenja ljudskih prava u Papui Novoj Gvineji

Oni koji čitaju između redova shvataju da su ona i ljudi iz 17 sela odlučni da ovo zemljište štite svojim životima. Svi to izbegavaju, ali ako bude došlo do toga, kažu, biće građanskog rata. Niko od aktivista se ne ustručava da upotrebi taj izraz, iako on šokira političare.

Kao da niko od diplomata koji su doveli Rio Tinto ovamo (uključujući i ove iz Evrope sa kojima su se članovi naše kampanje sastali) nije pročitao da je kompanija trenutno pod istragom zbog kršenja ljudskih prava u Papui Novoj Gvineji, gde je izazvala građanski rat u kome je život izgubilo desetina hiljada ljudi.

Kao da ne znaju da je pre samo 12 meseci Rio Tinto digao u vazduh 46.000 godina staru pećinu australijskih Aboridžina i, iako tvrdi da je izvukao pouku iz te svoje greške, mesec dana kasnije je pokušao da otvori rudnik na svetoj starosedelačkoj zemlji u Nevadi. Da li je sve ovo jedna velika igra pretvaranja sa političarima koji ne znaju da čitaju? A ako ne znaju ko je ova kompanija, da li uopšte znaju ko smo mi?

Marš sa Drine u misiji da zaustavi iskopavanje litijuma

Kampanja Marš sa Drine je mreža od preko 20 organizacija, stručnjaka i lokalnih grupa ujedinjenih u misiji da zaustave iskopavanje litijuma u dolini reke Jadar i šire, na osnovu argumenata za zaštitu životne sredine kao i na humanitarnoj, pravnoj, političkoj i kulturnoj osnovi. Podržavaju nas Srpska akademija nauka i umetnosti, Inženjerska akademija Srbije i nebrojeni fakulteti. Ne damo Jadar je grupa lokalnih vlasnika zemljišta iz Gornjih Nedeljica i ostalih 16 sela, na prvoj liniji fronta u borbi sa Rio Tintom.

Lokacije ove linije fronta su od enormnog istorijskog značaja za Srbiju. Planina Cer, deo doline Jadra, bila je prva linija odbrane u Prvom svetskom ratu od Austrougarske i Nemačke i jako važna linija odbrane u Drugom svetskom ratu. Ratne priče i odbrana srpske slobode prožimaju ove krajeve. Hiljade žena i dece je pobijeno, hiljade vojnika je poginulo, pa ljudi iz doline Jadra znaju, putem porodične istorije i predanja s kolena na koleno, šta to znači boriti se za ovu zemlju.

Evropa ne sme biti zavarana – ukoliko dođe do eksproprijacije zemljišta ovim ljudima, čitava Srbija će se dići. Veterani, studenti, poslovni ljudi, umetnici, aktivisti, stručnjaci, fudbalski huligani, nastavnici, majke, neveste, muzičari i plesači. Doći ćemo u dolinu Jadra.

Nećemo samo kampovati i braniti je. Organizovaćemo venčanja na tim poljima, organizovaćemo časove narodnog plesa i pevati Elvisove pesme na srpskom. Kako li će onda izgledati eksproprijacija? Moraće da odvedu mlade od njihovih mladoženja, da odvedu decu od njihovih majki.

„Vlada je uvalila vruć krompir kompaniji, zbog svoje nesposobnosti da ubede lokalce da prodaju. Obećali su kompaniji, a sada obećavaju nama“, nastavlja Marijana.

„Kažu da će slušati glas naroda. Poslali smo zahtev za poništavanje prostornog plana za područje posebne namene Jadar (ne mešati sa prostornim planom lokalne samouprave koji je dokument nižeg nivoa i ne može zaustaviti kompaniju) kao i zahtev za ocenu ustavnosti, i ništa se nije desilo. To im samo kupuje vreme. Poslali smo svoje uslove. Niko nije odgovorio, ni vlada ni Ustavni sud. Nemamo drugu opciju osim da izađemo na ulicu. Kada izađemo, nećemo se vratiti dok ne budu zaustavljeni“, istakla je.

Zahtev ne uključuje hemijsku niti drugu preradu rude i finalnog proizvoda niti planirana rešenja za preradu i odlaganje otpada. Rio Tintova brošura ‘Odgovori na pitanja o projektu Jadar’ iz februara 2021 je u suprotnosti sa objavljenim podacima. Zvanični predlog ima sedam puta manji negativni uticaj na životnu sredinu nego projekat predstavljen na kompanijinom sajtu.

Podelom projekta i manipulisanjem procedurom, što ima za cilj da prikrije stvarni i enormni negativni uticaj čitavog projekta na životnu sredinu i zaobilaženjem obaveznih pravnih procedura, ministarstvo se suočava sa mogućnošću krivičnog gonjenja.

Dok su evropski mediji u svojim saopštenjima izveštavali o pobedi naroda, Vučić je izjavio da se projekat neće zaustavljati. Savez ekoloških organizacija Srbije (SEOS) je odgovorio ponovnim izlaskom na ulice. Vučić je tada pojačao svoju manipulaciju na najvišem nivou, najavljujući da će, ukoliko se rešimo Rio Tinta, Srbija kompaniji dugovati milijardu evra (iako je ova od 2004. potrošila samo četvrtinu te sume).

„Ono kroz šta mi prolazimo i šta proživljavamo ovde u Gornjim Nedeljicama je nepodnošljivo. Konstantno smo izloženi pritisku od strane kompanije, a sada i od strane vlade. Konstantno se manipuliše pričom, domovi se razaraju, psihološki nas lome sa ovim i onim zakonom, to mora da stane. Želimo da bilo kakva priča o rudniku u ovom kraju prestane. Želimo da se vratimo normalnom životu pre Rio Tinta i pre ove vlasti i pre svih ovih poteškoća, koje su sada prisutne u svakoj kući“, poručila je Marijana Trbović Petković.

Nadamo se da ćemo privući pažnju zapadnih medija koji hvale Rio Tinto i srpsku vladu

Zapadni mediji izveštavaju hvaleći kompaniju zbog svoje obzirnosti ili srpsku vladu zbog

njene navodne demokratičnosti (dok dozvoljava da kompanija krši zakon).

Projekat je podeljen na manje delove. Odeljak 2.2 predloga projekta navodi da se zahtev „odnosi samo na jedan deo čitavog projekta, preciznije na projekat podzemne eksploatacije“. Ipak, Rio Tinto je u obavezi da pripremi Studiju o uticaju na životnu sredinu za čitav kompleks-projekat (Republika Srbija, Ministarstvo zaštite životne sredine, odluka br. 353-02-00984 / 2020-03, od 5.6.2020).

Odredbe odluke o uticaju ne mogu se izbeći podelom projekta u manje celine i izbegavanjem da se uzme u obzir njihov kumulativan uticaj na životnu sredinu. Nadamo se da će mediji razmotriti i to da kontaktiraju i nas, aktiviste kampanje, stručnjake i lokalne stanovnike, koji se borimo za zaštitu životne sredine i ljudska prava – one koji žive na terenu, one čije su priče sa prve linije dešavanja, one koji znaju istinu i žele da je podele sa svima.

Kao što je Mark Tven rekao, „rudnik je rupa u zemlji čiji je vlasnik lažov“, pa je bolje govoriti sa ljudima koji plešu u polju i pevaju Elvisa na srpskom, nego sa lažovima koji žele da im oduzmu zemlju.

„Istina je poput sunca. Možete ga ugasiti na neko vreme, ali to ne znači da se neće vratiti“ – Elvis Presli.

Izvor: balkangreenenergynews.com